

NACIONALINĖ ŠVIETIMO AGENTŪRA

ŠIAULIŲ „SANDOROS“ PROGIMNAZIJOS VISUMINIO IŠORINIO VERTINIMO TRUMPOJI ATASKAITA

IŽANGA

Vizito laikas – 2019 m. spalio 14–17 d.

Vizito tikslas – mokyklos veiklos visuminis išorinis vertinimas.

Vertintojų komanda: vadovaujantis vertintojas – Remigijus Masteika, vertintojai – Violeta Karalienė, Inga Kurlavičienė, Jolita Morkūnaitė.

Visuminio išorinio vertinimo metu stebėtos 52 ugdomosios veiklos: iš jų – 46 pamokos, 2 neformaliojo švietimo užsiėmimai, 2 konsultacijos ir 2 veiklos priešmokyklinio ugdymo grupėse. Vizito metu gilintasi į progimnazijos mokinių ir mokytojų veiklą pamokose, administracijos, klasių vadovų ir aptarnaujančio personalo darbą. Siekiant surinkti tikslus ir objektyvius duomenis apie progimnazijos veiklos kokybę kalbėtasi su savivaldos atstovais, progimnazijos darbuotojais, mokinių tėvais, analizuoti progimnazijos veiklos, mokinių pažangos ir pasiekimų fiksavimo dokumentai. Išvadų pagrindimui naudotasi Nacionalinės švietimo agentūros turima informacija apie progimnazijos pažangą, duomenimis apie mokinių pasiekimus dalyvaujant Nacionaliniame mokinių pasiekimų tyrime, naudotasi Švietimo valdymo informacinėje sistemoje skelbiamais statistiniais mokyklos 2019–2020 m. m. duomenimis ir mokyklos savininko – Šiaulių miesto savivaldybės administracijos pateikta informacija. Vertinant vadovautasi Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro patvirtintu Mokyklų, vykdančių bendrojo ugdymo programas, veiklos išorinio vertinimo organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašu, Mokyklų, vykdančių bendrojo ugdymo programas, išorinio vertinimo organizavimo ir vykdymo susitarimais, vertintojų elgesio taisyklėmis ir pamokos stebėjimo protokolu informacijai fiksuoti, vadovautasi Bendrosiomis programomis, Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų aprašu, Geros mokyklos koncepcija ir kitais mokyklos veiklą reglamentuojančiais teisės aktais.

Mokyklos vadovo metų veiklos užduotys, rezultatai ir rodikliai nustatyti vadovaujantis Valstybinių ir savivaldybių švietimo įstaigų (išskyrus aukštąsias mokyklas) vadovų, jų pavaduotojų ugdymui, ugdymą organizuojančių skyrių vedėjų veiklos vertinimo nuostatais. 2018 metų direktoriaus veiklos ataskaitą mokyklos savininkas įvertino labai gerai. Įgyvendintos visos keturios metinės užduotys, iš kurių trys orientuotos į mokinių pažangos ir pasiekimų gerinimą.

PROGIMNAZIJOS KONTEKSTAS

1996 m. rugsėjo 1 d. Šiaulių miesto savivaldybės tarybos sprendimu įsteigta Šiaulių katalikiška pagrindinė mokykla. Mokyklos įkūrimo tikslas – užtikrinti mokinių katalikiškojo ugdymo, kurį pradėjo Tėvo Benedikto Andruškos pradinė mokykla, tęstinumą. 1999 metais mokyklai suteiktas „Sandoros“ vardas. Nuo 2005 m. gegužės 2 d. mokyklai vadovauja direktorius Kęstutis Šaltis. Nuo 2012 m. rugsėjo 1 d. mokykla pertvarkyta į „Sandoros“ progimnaziją. Tą pačią dieną pradėtas nuotolinis mokymas internetu 1-8 klasėse naudojant Moodle mokomąją platformą.

Progimnazija veiklą vykdo Šiaulių miesto pietiniame mikrorajone, esančiame miesto pakraštyje. Mokykla savo aptarnaujama teritorija dalijasi su gretimai veikiančia Gytarių progimnazija. Nors gana įtemptoje demografinėje aplinkoje veikia dvi tokias pačias ugdymo programas įgyvendinančios įstaigos, „Sandoros“ progimnazijai nekyla problemų dėl naujų klasių formavimo. Mokykla – viena pirmųjų Šiaulių mieste sukomplektuoja priešmokyklinio ugdymo grupes ir pirmas klases. „Sandoros“ progimnazija – vienintelė katalikiškos ugdymo krypties gimnazija Šiaulių mieste. Mokyklos veikla, ypač neformaliojo švietimo, vykdoma atsižvelgiant į liturginį kalendorių, mokykloje veikia koplytėlė, veiklas vykdo Šiaulių vyskupijos paskirtas kapelionas. Ugdymo proceso metu naudojamos naujausios kompiuterinės technologijos. Jos pasitelkiamos ir mokyklos administravimo, komunikavimo tarp bendruomenės narių efektyvumui

(modernūs mokinių pamokų tvarkaraščių viešinimo, susirinkimų protokolavimo ir kiti sprendimai). Progimnazijoje sudaromos sąlygos kiekvienam bendruomenės nariui būti aktyviu savo įstaigos kultūros puoselėjimo dalyviu. Įstaiga bendradarbiauja su įvairiomis Šiaulių miesto įstaigomis ir organizacijomis, aplinkinėmis mokyklomis.

STIPRIEJI PROGIMNAZIJOS VEIKLOS ASPEKTAI

1. Mokinių į(si)traukimas į progimnazijos bendruomenės gyvenimą (1.1.1. – 3 lygis). Dauguma progimnazijos mokinių turi galimybių augti kaip asmenybės: mokykla, planuodama ugdymo procesą, numato veiklas asmeninės, kūrybiškumo, pažinimo bei kt. kompetencijoms ugdyti. Mokinių asmenybės ugdomos ne tik pamokose, bet ir organizuojant įvairias akcijas, neformaliojo švietimo veiklas, renginius. Galimybių asmenybės tapsmui, socialumui stiprinti ir spartinti mokiniai turi ir dalyvaudami progimnazijos savivaldoje. Mokiniai organizuoja įvairius renginius, akcijas, dalyvauja socialinėje veikloje. Mokykloje sudarytos tinkamos sąlygos mokinių asmenybės unikalumui atskleisti bei savivertei stiprinti.

2. Mokinių asmeniniai pasiekimai (1.2.1. – 3 lygis). Galimybių mokiniams pažinti savo asmenines galias, įgyti patirties, tobulinti praktinius gebėjimus suteikiama įtraukiant juos į neformaliojo švietimo programas, projektines veiklas, renginius, susitikimus. Neformaliojo švietimo programas mokykloje lanko 52,9 proc., kitose neformaliojo švietimo įstaigose – 73,1 proc. mokinių. Dauguma mokinių mokyklos vardą garsina aktyviai dalyvaudami Šiaulių miesto, šalies olimpiadose, konkursuose, sporto varžybose. 2018–2019 m. m. 1–3 vietų nugalėtojais miesto olimpiadose, konkursuose progimnazijos mokiniai tapo 11 kartų, respublikiniuose konkursuose – 3, tarptautiniuose – 1 kartą. Asmeniniai mokinių pasiekimai mokykloje pripažįstami ir skatinami skelbiant apie tai mokyklos interneto svetainėje, apdovanojant mokinius padėkomis.

3. Mokinių ugdymas mokyklos gyvenimu (2.3.2. – 4 lygis). Pokalbiuose su mokiniais, mokytojais, tėvais, specialistais, kitais darbuotojais, administracija išsakyta nuomonė, kad progimnazijoje tarpusavio santykiai grindžiami pagarba, pasitikėjimu, geranoriškumu. Mokyklos bendruomenė dalyvauja ilgalaikėse socialinių ir emocinių įgūdžių ugdymo programose „Paauglystės kryžkelės“ ir „Laikas kartu“. Labai gerą mokinių savijautą rodo artimi ir draugiški mokinių ir mokytojų tarpusavio santykiai pamokoje. Nei vienoje stebėtoje pamokoje nekilo konfliktinių situacijų, nepastebėta nepagarbaus elgesio. Mokyklos bendruomenė pokalbių metu teigė, kad tarpusavio santykiams didelę įtaką daro progimnazijos pasirinkta katalikiškoji ugdymo pakraipa ir puoselėjamos vertybės. Progimnazijoje palaikomos mokinių iniciatyvos, su jais yra tariamasi įvairiais klausimais. Beveik kiekvieną savaitę progimnazijoje vyksta renginiai, kuriuos rengia ar kuriuose aktyviai dalyvauja mokiniai. Vykdoma turininga, prasminga, įsimenanti veikla, mokinių saviraiškai ir bendruomeniškumui ugdyti, vertybinėms nuostatoms formuoti išsiskiria kaip stiprusis progimnazijos veiklos aspektas.

4. Įrangos ir priemonių įvairovė bei šiuolaikiškumas (3.1.1. – 4 lygis). 46 (92 proc.) stebėtose pamokose ugdymo(si) aplinkomis naudotasi gerai ir labai gerai. Tokį vertinimą nulėmė paveikus įvairių priemonių, įrangos panaudojimas pamokose. Mokytojų gebėjimai dirbti su informacinėmis ir komunikacinėmis technologijomis (toliau – IKT) priemonėmis yra puikūs – jomis naudotasi kūrybiškai, pamokų metu nekilo problemų dėl technikos panaudojimo. Beveik kiekviename kabinete yra interaktyvi lenta, kurios galimybėmis moka naudotis tiek mokytojai, tiek mokiniai. Pamokų metu stebėtas tikslingas mobiliųjų telefonų naudojimas. Progimnazijoje yra naudojami visi naujausi vadovėliai, jų netrūksta. Mokyklos turima įranga ir priemonės įvairios, skirtingos paskirties, atitinkančios dalykų turinį, poreikius ir mokinių amžių.

5. Aplinkų bendrakūra (3.1.3. – 4 lygis). Mokiniai jaučiasi mokyklos kūrėjais ir šeimininkais. Vertinimo metu mokiniai labiausiai džiaugėsi jų iniciatyva įkurta poilsio zona, kuri lentynomis atskirta nuo koridoriaus, joje sustatyti minkšti baldai, sudarytos sąlygos klausytis mėgstamos muzikos, yra daugialypės terpės projektorius. Progimnazijos patalpos dekoruojamos mokinių darbais. Ant visų koridorių sienų yra demonstruojamos įvairių klasių mokinių piešinių parodos. Piešinių parodų tematika įvairi, atspindi progimnazijoje puoselėjamų katalikiškųjų

vertybių dvasią. Klasės, ypač pradinių klasių mokinių, taip pat gausiai papuoštos įvairiais mokinių piešiniais, darbeliais. Mokiniai įtraukiami į klasės ir bendrų mokyklos erdvių įrengimą, dekoravimą, jaučiasi svarbūs kurdami aplinkas, domisi, vertina, saugo savo ir kitų darbus.

6. Mokymasis ne mokykloje (3.2.1. – 4 lygis). Netradicinės pamokos vedamos įvairiuose aplinkose: šiltuoju metų laiku ugdymui išradingai pritaikoma mokyklos teritorija – „klasės lauke“ (pastatomos palapinės, išnešami sėdmaišiai), išnaudojama mokyklos sporto aikštelė. Mokyklos mokytojai domisi mokymosi ne mokykloje galimybėmis ir organizuoja realaus pasaulio pažinimu grįstą ugdymą už mokyklos ribų esančiose aplinkose. Mokyklos želdynai, stadionas, poilsio zonos naudojamos ne tik kaip mokymosi lauke vietos, bet ir kaip šaltiniai patyriminiam mokymui(si). Mokytojai įvairias erdves geba panaudoti ugdymui: pritaikyti praktikai, tyrinėjimui, sveikatos stiprinimui ir kitokiam mokymui, organizuoja realaus pasaulio pažinimu grįstą ugdymą už mokyklos ribų esančiose aplinkose. Mokymasis ne mokykloje aktualizuoja ugdymą, suteikia įvairesnės patirties, sustiprina klasėje įgytas žinias.

7. Vizijos bendrumas (4.1.1. – 3 lygis, išskirtas aspektas – 4 lygis). Progimnazijos misija ir vizija yra bendruomenėje suvoktos ir realiai įgyvendinamos per veiklas, susitarimus, socialinius ir viešuosius ryšius. Iš pokalbių su Progimnazijos taryba, mokiniais, tėvais, direktoriumi ir pavaduotoju ugdymui paaiškėjo, kad dėl progimnazijos misijos, vizijos yra susitarta bendruomenėje. Beveik visi mokytojai turi savo sukurtą vizijos įprasminimo būdą ugdymo procese, kuris kryptingai susiejamas su šiuolaikinio pasaulio kontekstu ir ugdymo uždaviniais. Ugdomoji veikla įgyvendinama kryptingai panaudojant IKT, savo ir partnerių žmogiškuosius ir materialiuosius išteklius.

8. Pasidalyta lyderystė mokymui (4.1.2. – 3 lygis). Ryškiausi lyderiai progimnazijoje yra direktorius, pavaduotojas ugdymui, metodinių grupių pirmininkai, aktyvūs mokytojai. Lyderiai inicijuoja strateginius pokyčius, tarptautinius, šalies ir gimnazijos lygio projektus, organizuoja įvairius renginius, ieško socialinių partnerių. Mokytojai pasitiki mokyklos formaliais lyderiais kaip vadovais, partneriais ir patarėjais. Progimnazijos tarybos narių teigimu, formalieji lyderiai skatina bendruomenę diskutuoti, teikti pasiūlymus progimnazijos veiklos tobulinimui, palaiko bendruomenės narių iniciatyvas. Iniciatyvūs ir kūrybiški mokytojai daugiau nei dešimtmetį įgyvendina nuotolinio mokymo programas, padeda adaptuotis mokiniams, sugrįžusiems iš užsienio. Direktorius pavaduotojas ugdymui dalinasi su mokytojais ne tik darbais, bet ir atsakomybe už pasiektus rezultatus. Mokyklos vadovai yra formalūs ir dominuojantys lyderiai, kurie palaiko mokinių, mokytojų ir tėvų iniciatyvas, lanksčiai bendradarbiauja su socialiniais partneriais, pritraukia lėšas. Jie siekia pasidalinti atsakomybe su kai kuriais bendruomenės nariais, tačiau yra pagrindiniai idėjų generatoriai ir veiklos tobulinimo iniciatoriai.

9. Atsakingas veikimas kartu (4.2.1. – 3 lygis). Progimnazijos personalas laiko save viena komanda, siekiančia bendrų tikslų. Mokykloje veikia Progimnazijos taryba, Metodinė taryba, Mokinių taryba, priešmokyklinio ugdymo mokytojų ir pradinių klasių mokytojų, mokytojų dalykininkų, nuotolinio mokymo mokytojų metodinės grupės. Sklandesniam bendruomenės darbui sukurtos ilgalaikės darbo grupės pagal veiklos pobūdį, tikslą ar funkciją. Tai VGK, mokyklos renginių organizavimo, veiklos planavimo ir dokumentų rengimo, projektų rengimo, sielovados, veiklos ir kokybės įsivertinimo darbo grupės. Kiekvienos iš šių darbo grupių indėlis į organizacijos tobulinimą tikslingas.

10. Veiksminga mokyklos tinklaveika (4.2.3. – 4 lygis). Progimnazija yra atvira organizacija, kuri palaiko kryptingus ryšius su kitomis mokyklomis, bendruomenėmis, asociacijomis, įvairiomis organizacijomis. Institucijų susitarimai ir veiklų pobūdis apibrėžtas bendradarbiavimo sutartyse. Mokinių, tėvų ir mokytojų nuomone, glaudus bendradarbiavimas su ugdymo įstaigomis kryptingai ugdo mokinių pažinimo, komunikavimo, socialines kompetencijas. Bendradarbiavimas su institucijomis, besirūpinančiomis vaiko ir šeimos gerove, yra svarbus sprendžiant mokymosi, lankomumo, mokinių elgesio prevencijos problemas. Plėtojamas kultūrinis bendradarbiavimas su kultūros įstaigomis, visuomeninėmis organizacijomis padeda ugdyti vaikų kultūrinę kompetenciją. Progimnazija yra atvira bendradarbiavimui su užsienio partneriais. Šiais mokslo metais mokykla kaip partnerė dalyvauja net keturiuose Erasmus+ projektuose. Progimnazija

aktyviai dalyvauja Nacionalinės katalikiškųjų mokyklų asociacijos veikloje, 2019 m. prisijungė prie Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos ir programos „Kurk Lietuvai“ kuriamo mokyklų, dirbančių su grįžtančiais / atvykstančiais vaikais iš užsienio, tinklo. Bendradarbiavimo su verslo partneriais rezultatas – įdiegta elektroninė mokinių maitinimo apskaitos su mokinio pažymėjimu sistema, įrengtos mokinių poilsio zonos. Progimnazijos bendruomenė mokosi iš socialinių partnerių, bendradarbiavimo veiklas tikslingai susieja su ugdymo organizavimu, proceso tobulinimu.

TOBULINTINI PROGIMNAZIJOS VEIKLOS ASPEKTAI

1. Mokinių pasiekimų ir pažangos pamatavimas pamokose (1.2.1. – 3 lygis, išskirtas aspektas – 2 lygis). Visuminio išorinio vertinimo metu mokytojai skyrė nepakankamai dėmesio pamokose įgytoms mokinių kompetencijoms pamatuoti, per mažai orientavosi į asmeninės mokinio pažangos nustatymą. 46 proc. stebėtų pamokų mokiniai mokydami darė pažangą, gebėjo atlikti mokytojo paskirtas užduotis, atsakyti į klausimus, tačiau mokytojai retai matavo, aptarė ir vertino kiekvieno mokinio pažangą, lyginant su išsikeltu mokymosi uždaviniu. Nepakankamai dėmesio skirta vertinimo ugdymo visybiškumui ir optimalumo nustatymui, mokinio įgyjamų kompetencijų vertei, sukauptų duomenų panaudojimui tolimesnio ugdymo planavimui. Mokinių pažanga įgyjant kompetencijas nebuvo sistemingai atpažįstama ir matuojama, nes kompetencijų ugdymas neatsispindėjo pamokų mokymo(si) uždaviniuose bei aptariant pasiekimus ir pažangą. Progimnazijai tikslinga toliau plėtoti susitarimus, jog pasiekimų ir pažangos planavimas turi būti grindžiamas informacija apie mokinių kompetencijų lygį, jo pasiekimų įrodymais.

2. Tikėjimas mokinio galiomis pamokose (2.2.1. – 3 lygis, išskirtas aspektas – 2 lygis). Mokiniai pokalbiuose teigė, kad mokytojai tariasi su jais dėl mokymosi būdų ir turinio, tačiau išorinio vertinimo metu tokia praktika nefiksuota. Stebėtose pamokose dominavo mokytojai, kurie valdė pamokos procesą, retai suteikė mokymosi iniciatyvą, pasirinkimo galimybę mokiniams. 8 proc. stebėtų pamokų sudarytos sąlygos mokiniams išsakyti individualius mokymosi lūkesčius, nes dominavo tradicinė ugdymo paradigma. Remiantis stebėtų pamokų protokolų analize ir kitais duomenimis, daroma išvada, kad tikėjimas mokinio galiomis neišskirtinis ir yra tobulintinas progimnazijos veiklos aspektas. Jeigu mokytojai pamokose skatintų ir mokytų mokinius aktyviau išsakyti savo individualius mokymosi lūkesčius, kartu su mokiniams numatytą siektinus pamokose rezultatus, atitinkančius individualias mokinio mokymo(si) galias, tikėtina, didėtų mokinių pasitikėjimas savo jėgomis, susidomėjimas mokomuoju dalyku ir stiprėtų mokymosi motyvacija.

3. Diferencijavimas, individualizavimas, suasmeninimas pamokose (2.2.2. – 3 lygis, išskirtas aspektas – 2 lygis). Pokalbiuose su V GK, Metodinės tarybos nariais, mokiniams paaiškėjo, kad mokytojai pripažįsta mokinių skirtynes (amžiaus tarpsnio, skirtingų gebėjimų, interesų, mokymosi stilių), tačiau vertintojų stebėtose pamokose diferencijavimas, individualizavimas, suasmeninimas buvo neišskirtiniai. Išanalizavus stebėtų pamokų protokolus nustatyta, kad mokytojai tik 3 (6 proc.) pamokose leido mokiniams pasirinkti užduotis. 11 (22 proc.) stebėtų pamokų mokytojams rekomenduota tobulinti ugdymo turinio ir užduočių diferencijavimą, individualizuoti užduotis specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams. Vertintojai daro išvadą, kad diferencijuoto, individualizuoto ir ypač suasmeninto ugdymo organizavimas pamokose yra tobulintinas mokyklos veiklos aspektas. Vertintojai rekomenduoja mokytojams sudaryti mokiniams galimybių rinktis užduotis pagal gebėjimus ir poreikius, taikyti įvairius užduočių atlikimo būdus, domėtis, su kokiais sunkumais susiduria mokiniai, organizuoti savitarpio pagalbą (aktyviau taikyti gabesnių mokinių pagalbą silpnesniems), dažniau tikrinti mokinių išmokimą, matuoti jų daromą pažangą. Tikėtina, jei mokiniams būtų sudarytos tinkamos sąlygos ugdytis atsižvelgiant į jų skirtynes, gerėtų mokymosi rezultatai, mokiniai gebėtų mokytis savivaldžiai.

4. Savivaldumas mokantis pamokose (2.3.1. – 2 lygis). Savivaldumas mokantis, kai mokiniai turėjo galimybių kartu su mokytoju išsikelti mokymosi tikslus, pasirinkti užduočių atlikimo būdą, drąsiai klausti, susirasti reikiamą informaciją, paaiškinti savo pasirinkimo ir mąstymo kelią, fiksuotas 3 (6 proc.) pamokose. Daugumoje pamokų mokiniai nuosekliai vykdė mokytojų nurodymus, atliko jų pateiktas užduotis bei naudojosi mokytojų nurodytomis

priemonėmis. Dažniausiai mokymasis vyko vadovaujant mokytojui, nesudarant sąlygų mokiniui kelti mokymosi tikslų, reflektuoti. 11 (22 proc.) stebėtų pamokų savivaldumas mokantis išskirtas kaip tobulintinas pamokos aspektas. Vadovaujantis stebėtų pamokų protokolų analize, darytina išvada, kad savivaldumas mokantis pamokose yra tobulintinas progimnazijos veiklos aspektas. Jei mokytojai sudarytų sąlygas pamokoje mokiniams pasirinkti užduotis, savarankiškai pasirinkti užduočių atlikimo būdą, priemones, leistų patiems spręsti mokymosi problemas, rasti atsakymus į nežinomus klausimus, tikėtina, kad mokiniai prisiimtų atsakomybę už savo mokymosi rezultatus, didėtų mokymosi motyvacija, stiprėtų mokėjimo mokyti kompetencija.

5. Vertinimo kriterijų aptarimas pamokose (2.4.1. – 2 lygis). 26 (52 proc.) pamokose mokytojai nepakankamai išnaudojo vertinimo kriterijų aiškumo, įvairovės, pažangą skatinančio grįžtamojo ryšio galimybes mokymosi planavimui, stebėjimui, koregavimui. 24 (48 proc.) stebėtose pamokose vertinimo kriterijų aiškumas įvardintas kaip tobulintinas pamokos aspektas. Šiose pamokose vertinimo kriterijai nebuvo skelbiami arba buvo neaiškūs, neaptarti su mokiniais (pvz. nurodoma, kad bus vertinamas mokinių aktyvumas, tačiau neaptariami vertinimo kriterijai). Analizuojant duomenis pastebėta, kad vertinimas ugdant buvo efektyvesnis šiuolaikinėje (mokymosi paradigmos) pamokose, tokių pamokų apibendrintas vertinimas šiuo aspektu – 3,2. Pamokų, kuriose bandyta dirbti šiuolaikiškai (sąveikos paradigmos) apibendrintas vertinimas – 2,45, pamokose, kuriose organizuotos tradicine (mokymo) paradigma – 2,35. Nors progimnazijoje yra susitarimų dėl vertinimo kriterijų numatymo, stebėtose pamokose jie taikyti nesistemiškai. Jei pamokoje būtų numatyti aiškūs vertinimo kriterijai, kurie būtų aptariami su mokiniais bei turėtų tiesioginį ryšį su uždavinyje numatytu išmokimo rezultatu tikėtina, kad tai stiprintų mokėjimo mokyti kompetenciją, sudarytų sąlygas įsivertinti, skatintų tikslingą asmeninės pažangos siekį, didintų mokinių motyvaciją.
